

Nationaal Monument Kamp Amersfoort

een stuk geschiedenis vroeger en nu

Gastspreker Micha Bruinvels stelt zichzelf voor als directeur van Nationaal Monument Kamp Amersfoort en neemt de leden aan de hand van indrukwekkende foto's mee in de geschiedenis van Kamp Amersfoort en het nationaal monument zoals deze nu is.

Tijdens de Mobilisatie medio 1939 werd een kamp met een aantal barakken in de gemeente Leusden ingericht om militairen te huisvesten die o.a. de Grebbelinie bemanden. Het kamp heette toen Kamp Appelweg. Zo waren er meer kampen in de omgeving van Amersfoort waaronder kamp Heihuis, kamp Waterloo, Juliana van Stolbergkazerne, kamp Zonnebloemstraat.

Aan het begin van de oorlog in 1940 werd Kamp Appelweg een 'Erholungslager', hersteloord, voor Duitse soldaten. Vanwege de toenemende aantal arrestanten voor verzetsactiviteiten viel het oog op Kamp Appelweg om daar verzetsstrijders gevangen te zetten. Kamp Appelweg werd een 'Polizeiliches Durchgangslager Amersfoort'. In de volksmond werd het 'Kamp Amersfoort' genoemd.

foto Bram Petraeus

- In de periode 1941-1943 was Kamp Amersfoort een strafkamp voor tegenstanders van de Nazi's. Er werd een mensonterend regime gevoerd middels dwangarbeid, honger en mishandeling. Daarnaast heerste er een constante dreiging van transport en executies.
- Van 1943 tot 1945 gebruikten de nazi's het kamp voor de Arbeitseinsatz. Landelijk hebben meer dan 500.000 mensen gewerkt in Duitsland. Eén op de vijf personen die werkzaam waren werden in Duitsland tewerkgesteld. Vanuit Kamp Amersfoort zijn van de in totaal 47.000 gevangenen driekwart (37.000 gevangenen) op transport gezet. Hiervan is 20% niet teruggekomen. Mensen die probeerden te ontsnappen aan de verplichte tewerkstelling in de Duitse industrie, werden in Kamp Amersfoort gevangengezet en alsnog op transport gesteld.
- Na de oorlog werd het kamp een jaar lang gebruikt als een zogenaamd 'Foute Kamp' voor gevangen genomen NSB'ers. Rechtstaat was er in die tijd niet.
- In 1951 werden op deze locatie, inmiddels 'De Boskamp' geheten, Molukse KNIL-militairen die naar Nederland kwamen medisch gekeurd en gedemilitariseerd.

Op de binnenplaats van het Nationaal Monument staan vijf bomen. Deze bomen hebben alles gezien wat daar heeft plaatsgevonden. Het beeld de 'Stenen Man', dat een gevangene voor het executiepeloton uitbeeldt, herinnert aan de slachtoffers van Kamp Amersfoort. Van hen zijn 388 geëxecuteerd en de overige bezweken aan actieve verwaarlozing.

Foto Bram Petraeus

De circa 2.500 Joden en 100 Sovjetsoldaten werden in Kamp Amersfoort nog slechter behandeld. Van de Sovjetsoldaten bezweken er 23 aan ziekte en uitputting; de overige 77 werden geëxecuteerd. Het merendeel van de Joodse gevangenen werd doorgestuurd naar vernietigingskampen en daar vermoord. Op het Sovjet Ereveld worden de omgekomen Sovjetsoldaten herdacht. Naast de Joden en Sovjetsoldaten hebben meer groepen vastgezeten zoals ook Jehova's en Nederlandse artsen en politiemannen die weigerden orders van de Nazi's uit te voeren.

Het doel van Kamp Amersfoort is om aan te duiden dat niet alles zwart/wit is. Er wordt aandacht geschonken aan de slachtoffers maar ook de daders. Dat loopt door elkaar heen. Slachtoffers die dader worden en gevangenen die andere gevangenen vermoorden.

Het Nationaal Monument is zowel een museum als herinneringscentrum. Het museum is bewust donker en van beton waardoor het niet comfortabel aanvoelt. Ieder jaar vinden er wisselende tentoonstellingen plaats en krijgen de groepen gevangenen verschillende gezichten.

In het ondergrondse museum leren bezoekers wat zich hier tijdens de oorlog heeft afgespeeld. Tien groepen gevangenen en biografieën van zowel gevangenen en bewakers worden uitgelicht.

De wisseltentoonstelling 2025 'Bestemmingen' gaat over vier plaatsen waar gevangenen van Kamp Amersfoort naartoe werden getransporteerd: Mauthausen, Neuengamme, Natzweiler en Zwolle. Vier verschillende groepen werden om vier verschillende redenen in vier verschillende kampen naar vier verschillende landen getransporteerd.

Foto Marcel Kampman

De 'Stenen Man' op het terrein symboliseert de man voor het executiepeloton. De ene hand laat moed zien en de andere hand vertwijfeling. De handen zijn continue in tweestrijd.

Foto Bram Petraeus

Bij Kamp Amersfoort vinden jaarlijks herdenkingen plaats. Zo wordt op 19 april ieder jaar de overdracht van het Kamp in 1945 aan het Rode Kruis herdacht. Op 4 mei worden jaarlijks in de middag de slachtoffers van Kamp Amersfoort op de Leusderheide bij Jannetjesdal herdacht en vindt 's avonds een stille tocht plaats naar het Rusthof. Op 11 oktober worden met de Tocht van Vrees en Hoop alle gevangenen herdacht die vanuit Kamp Amersfoort op transport naar andere kampen gingen.

Foto Bram Petraeus

Tenslotte vertelt Micha Bruinvels dat er ook veel gedaan wordt op gebied van educatie. Scholieren zijn een belangrijke doelgroep. Het is belangrijk, zeker in de huidige tijd, dat een ieder deelgenoot is en blijft van de geschiedenis. Afgelopen jaar hebben 10.000 scholieren het Nationaal Monument bezocht. Ook door middel van andere media wordt het verhaal van Kamp Amersfoort verteld, zoals de podcast 'De verdwenen SS'er'.

NATIONAAL MONUMENT KAMP AMERSFOORT

Een plek om te herinneren, te bezinnen en te leren